

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТОРГОВЕЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 2001

Випуск I

Економічні науки

Частина 1

Чернівці
2004

цілей. Тому при розробці РСР в кожному конкретному випадку треба наводити глибоку аргументацію доцільності державної підтримки регіонального розвитку. Отже, необхідною умовою дієвості державної підтримки регіонального розвитку є її застосування тільки в тих випадках, коли вирішення тієї чи іншої проблеми силами регіону є неможливим. Ще однією важливою передумовою результативності такої підтримки є її максимальна локалізація, адресність. При цьому її об'єктом мають бути не стільки регіони як такі, скільки їх частини, конкретні населені пункти.

... Таким чином, в основу розробки РСР необхідно закласти наступні методологічні підходи:

- РСР мають враховувати національні пріоритети, передбачені державною стратегією регіонального розвитку, а не навпаки;
- орієнтація на власні можливості регіонів;
- державна підтримка тих регіональних пріоритетів, які відповідають національним інтересам;
- забезпечення регіонального розвитку за рахунок використання знань та інформації, випуску високотехнологічної продукції, формування цивілізованого ринку послуг;
- використання кожним регіоном своїх конкурентних переваг.

В.Ф.Кифяк, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-
економічний інститут КНТЕУ,
м.Чернівці

Інвестиційна привабливість регіону – шлях до економічного зростання

Позитивні тенденції макроекономічних показників в Україні протягом чотирьох останніх років дають підстави для оптимістичних прогнозів, в тому числі і щодо інвестиційного клімату. Постійний моніторинг регіональних факторів

інвестиційної діяльності та визначення рейтингу інвестиційної привабливості регіону сприяє збільшенню інвестицій та більш ефективному їх використанню.

Чернівецька область, за оцінками Інституту Реформ, за підсумками 2002 року в інвестиційному рейтингу регіонів України посідає 20 місце серед 24 областей, АР Крим та м.Київ. У 2001 році Чернівецька область займала 22 місце. У порівнянні з 1999 роком (18 місце) та 2000 роком (16 місце), інвестиційна привабливість Буковини значно погіршилась, хоча за динамікою розвитку економіки краю (поступове нарощування економічного зростання) область посідає 7 місце, за розвитком інфраструктури - 14 місце.

Досягнуті успіхи в 1999 – 2000 рр. відбулися за рахунок підвищення рівня розвитку ринкової інфраструктури області. Позитивно вплинуло на рівень економічного розвитку регіону проведення економічного експерименту на підприємствах легкої та деревообробної промисловості, метою якого було створення умов для відновлення роботи промислових підприємств, їх технічного переоснащення, збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможних товарів. В області спостерігається нескладна криміногенна та екологічна ситуація, найменше здійснюється викидів шкідливих речовин у повітря.

Але припинення експерименту, низький розвиток фінансової інфраструктури, невтручання органів місцевої влади та інші причини відкинули область на 22 місце у 2001 році та 20 місце у 2002 році.

Найбільш важливими показниками інвестиційної привабливості регіону (за оцінками інвесторів) є :

- 1) економічний розвиток регіону;
- 2) розвиток ринкової інфраструктури;
- 3) фінансовий сектор;
- 4) людські ресурси;
- 5) діяльність органів місцевої влади у сфері підприємництва.

Якщо характеризувати Чернівецьку область за такими показниками, як розвиток інфраструктури та людських ресурсів, що за дослідженнями, проведеними в області,

вважались визначальними при прийнятті рішення інвестора про інвестування в економіку Буковини, то область може впевнено ввійти в десятку інвестиційно привабливих регіонів України. І це підтверджує аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій протягом 2000-2003 рр. Обсяг іноземних інвестицій в економіку області станом на 1.01.2000 р. склав 8,2 млн. дол., станом на 1.01.2001 р. – 8,9 млн. дол. (абсолютний приріст за 2000 рік склав 0,7 млн. дол. або 8,5%). У 2001 році капітали нерезидентів зросли на 26,7% у порівнянні з попереднім роком. А станом на 1 січня 2004 року в економіку краю вкладено 21 млн. дол. США, або на 24,7% більше в порівнянні з 2002 роком. Позитивним є поступове збільшення обсягу інвестицій на одного мешканця області з 17 дол. США на початку 2003 року до 22,8 дол. США станом на 1 січня 2004 року. Для порівняння: станом на 1.01.2004 року на одного киянина припадає 827 дол. іноземних інвестицій, на одного українця – понад 120 дол. США. В той же час не враховується той фактор, що Чернівецька область за своєю територією є найменшою в Україні, а щільність населення на 1 кв. км є однією з найвищих.

Поступово в Україні формуються сприятливі умови для розміщення і функціонування іноземного капіталу. Чотири роки спостерігається економічне зростання, стабілізувалась політична ситуація, удосконалюється законодавча база, розвивається фінансова та ринкова інфраструктура.

Але, на жаль, оцінки інвестиційного клімату України, які даються різними закордонними експертами та численними організаціями і консалтинговими фірмами, що відстежують інвестиційний клімат у багатьох країнах світу, здебільшого негативні.

Так, за висновками експертів дослідницького центру „Heritage Foundation” в опублікованому ними черговому „Індексі економічної свободи” за 2002 рік, де брались до уваги такі критерії, як торговельна, монетарна і податкова політика, вплив влади на економіку, обсяг інвестицій, стан ринку фінансових послуг, цінове регулювання, захист прав власності, стан „чорного ринку” тощо, Україна посідає 131 місце з 156 країн світу, в яких були проведені відповідні дослідження. Для

порівняння – це гірший показник, ніж у Вірменії, Молдові, Грузії, Киргизстані, Азербайджані, Казахстані, не кажучи вже про Естонію, Литву та Латвію.

Звітуючи про глобальну конкурентоспроможність, світовий форум у Давосі черговий раз констатував те, що Україна знаходиться на „задвірках” світової економіки.

Про це свідчить і рейтинг глобалізації, складений експертами журналу „Foreign Policy” за підсумками 2002 року. Так, із 62 країн, що досліджувались, Україна посідає 42 місце. При складанні рейтингу враховувались чотири основні параметри. По-перше, економічна інтеграція – обсяг міжнародної торгівлі, інвестицій і різного роду виплат (в тому числі й зарплат), які здійснюються з перетинанням державних кордонів. По-друге, персональні контакти – міжнародні поїздки і туризм, обсяг міжнародних телефонних розмов, поштових відправлень і переказів тощо. По-третє, технології – кількість користувачів Інтернетом, інтернет-серверів та інше. І останнє, участь країни в міжнародній політиці – членство в міжнародних організаціях, кількість посольств тощо.

Не втішними є рейтингові показники і за індексом корумпованості. Санкції FATF, введені проти України в грудні 2002 року, політика, структура економіки, ліквідність, злочинність та інші негативні показники економічного та соціального розвитку підтверджують, що Україна є державою з підвищеним ризиком для залучення іноземного капіталу. Прикро, але уже звичним стало порівняння України з найбіднішими країнами світу. Для прикладу, Ангола знаходиться в одній групі з Україною за показником ризику.

Не останню роль у формуванні негативного іміджу України також відіграє неабиякий розмах тіньової економіки. Адже багато офіційних макроекономічних показників (грошова маса, ВВП, середня заробітна плата тощо), які входять до міжнародних індексів, неадекватно відображають дійсність, що зумовлено роботою в тіні.

Об’єктивно необхідно відзначити, що рейтинг інвестиційної привабливості України визначається за межами України, без участі українських експертів і є не завжди достовірним, а іноді і упередженим. Вважаємо необ’єктивним і

рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України, який двічі на рік проводиться Інститутом Реформ.

Чернівецька область належить до слаборозвинених та депресивних регіонів, а за рейтингом інвестиційної привабливості до аутсайдерів. Але хіба можна порівнювати наявність корисних копалин, концентрацію промислових підприємств, фінансову інфраструктуру та і в цілому економічний розвиток території Чернівецької області і східних областей України? Адже найбільше багатство Буковини – це рекреаційні ресурси, які сьогодні не мають відповідної оцінки, а за умов поступової трансформації економіки можуть бути найбільш привабливими для інвесторів.

Оцінюючи інвестиційну привабливість, необхідно зазначити, що область має ряд переваг в порівнянні з іншими регіонами – це вигідне географічне та геополітичне розташування, кордони з Румунією та Молдовою, пряме транспортне сполучення з 12 європейськими країнами, надлишок трудових та невикористані рекреаційні ресурси та інші переваги, але, як показує практика, цього замало, щоб зацікавити інвестора.

Потрібно говорити не тільки про переваги регіону, але й показувати економічне обґрунтування цих переваг, як і те, що область розташована в смузї стимулюючого впливу транспортних коридорів, має високу активність і підприємливість населення, різноманітну, естетично привабливу та інфраструктурно облаштовану житлову забудову, безперебійну забезпеченість водою, електроенергією, очисними спорудами тощо.

У регіоні має бути вироблена чітка політика щодо залучення інвестицій, їх ефективного використання, недоторканості, можливості вивозу капіталу або реінвестування та ін. За прикладом Київської міської державної адміністрації, необхідно розробити інформаційну систему, де мають бути докладно описані всі пропозиції щодо інвестиційних проектів, огляди економічних показників області, політична ситуація, нормативно-правова база щодо інвестицій тощо. Найкращі інвестиційні пропозиції підприємств і організацій області, що можуть зацікавити

вітчизняні та іноземні компанії повинні бути розміщені на спеціальному інвестиційному сайті в світовій мережі Інтернет. Надзвичайно важливим є і те, що інвестиційні проекти мають носити інноваційний характер та конкретні пропозиції щодо використання ресурсного потенціалу області.

Не менш важливим чинником для залучення інвестицій є і культурно-архітектурна спадщина, багате духовне життя, звичаї, обряди. Необхідно створювати імідж інвестиційно-привабливого регіону, що в кінцевому результаті приведе до економічного зростання.

Регіональний ринок інвестицій має великі резерви, які не завжди ефективно використовуються. Одним з основних джерел технологічного оновлення виробництва є амортизаційні відрахування та прибуток підприємств. Пожвавленню інвестиційної діяльності сприяло б створення державного інвестиційного банку – Українського банку реконструкції і розвитку, а потім і філіалів у регіонах, що активізувало б ринок інвестиційних грошей через кредитний та фондовий ринки. Сьогодні громадяни України практично позбавлені можливості інвестувати виробництво своїми заощадженнями й отримувати відповідні дивіденди через фондовий ринок.

Отже, інвестиційний клімат, або формування інвестиційної привабливості регіону має бути однаковим як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

Неодмінною умовою активізації інвестиційної діяльності, сталого підвищення її ефективності є сумлінна конкуренція. Цивілізоване конкурентне середовище сприяє тому, що інвестований капітал у поєднанні з інноваціями дає позитивний ефект – знижує собівартість продукції, поліпшує її якість, збільшує обсяг виробництва, кількість робочих місць, підвищує рентабельність виробництва, покращує умови праці та її продуктивність.

Формуючи стратегію регіонального розвитку, реалізуючи заходи регіональної політики, в тому числі і щодо залучення інвестицій, слід пам'ятати, що головною стратегічною метою є підвищення якості життя населення області, пом'якшення суспільних наслідків безробіття,

заохочення людей до здорового способу життя.

Сьогодні кожній області, кожному регіону слід мати чітко сформульовані цілі на кожному ієрархічному рівні. Одними з таких є залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, що активно сприятимуть регіональній інтеграції всередині регіону, міжрегіональній інтеграції, співпраці всередині держави та на міжнародній арені, особливо в контексті європейської інтеграції України.

Н.П.Луцишин, к.е.н.,
Волинський державний
університет ім.Лесі Українки,
м.Луцьк

Агентства регіонального розвитку у побудові інституційної структури регіональної політики в країнах Центральної Європи

Ефективне впровадження засад регіональної політики України на всіх управлінських рівнях передбачає необхідність побудови відповідної інституційної структури для її реалізації. Концепція державної регіональної політики України затверджена 25 травня 2001 року. Перший етап впровадження концепції передбачає, окрім правового врегулювання питань регіонального розвитку, поділу повноважень між владними структурами різних рівнів, також створення основ інституційної структури регіональної політики як на національному, так на регіональному та локальному рівнях; йдеться про державні органи виконавчої влади на місцях і про громадські об'єднання, серед яких особлива увага приділена *агентствам регіонального розвитку (АРР)* [1].

Агентства регіонального розвитку успішно діють у країнах Західної і Центральної Європи. Їхній вагомий внесок у побудову і реалізацію політики регіонального розвитку національних держав слугував поштовхом до визнання Україною необхідності її включення у процес формування